

O'ZBEKISTONDA ONLAYN SAVDO RIVOJLANISHINING STRATEGIK TAHLILI

*Xolmo'minov Sherbek Shodi o'g'li - Toshkent davlat iqtisodiyot
universiteti, Menejment fakulteti MNP-91 guruh talabasi*

Email - kholmumlnov03@gmail.com

*Ibragimov G'anijon G'ayratovich - Ilmiy rahbar, Toshkent Davlat
Iqtisodiyot Universiteti Menejment fakulteti Innovatsion menejment kafedrasi,
Phd dotsent*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O'zbekistonning elektron tijorat bozorining strategik tahlili, yuqori potensialga ega bo'lgan sohalar, o'sish dinamikasi va raqobat muhiti haqida ma'lumot berilgan. O'zbekistonning onlayn savdo bozoridagi o'sish sur'ati va undagi yirik o'rinlarni egallagan segmentlar, jumladan oziq-ovqat, kiyim-kechak, elektronika va uy-ro'zg'or buyumlari kabi sohalar tahlil qilingan. Bozorning rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillar, masalan, texnologik yutuqlar, iste'molchilarning onlayn xarid qilishga bo'lgan qiziqishi va davlat siyosati ko'rib chiqilgan. Shuningdek, raqobat muhiti va kichik bizneslarning raqobatbardoshlikni oshirish yo'llari ham tahlil qilingan.*

Kalit so'zlar: *O'zbekiston, elektron tijorat, raqobat muhiti, onlayn savdo, bozor tahlili, yuqori potensial, oziq-ovqat savdosi, kiyim-kechak, elektronika, uy-ro'zg'or buyumlari, raqobatbardoshlik, texnologik rivojlanish.*

Kirish

O'zbekistonda elektron tijorat (online savdo) sohasining rivojlanishi oxirgi yillarda jadal sur'atlar bilan amalga oshmoqda. Bu o'sishning asosiy omillaridan biri — internet va mobil texnologiyalarning keng tarqalishi, aholining raqamli platformalarga bo'lgan qiziqishining ortishi va raqamli iqtisodiyotga o'tish jarayonining tezlashishidir. O'zbekistonning yosh avlodi va urbanizatsiya jarayonlari online savdoning tez rivojlanishiga turtki bo'lgan

asosiy faktorlar hisoblanadi. Mamlakatda internet foydalanuvchilari sonining ortishi, mobil telefonlar orqali xarid qilishning ommalashishi, onlayn to'lov tizimlarining kengayishi — bularning barchasi elektron tijoratning rivojlanishiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatmoqda.

Jahon miqyosida elektron tijorat sohasining rivojlanishi tez sur'atlar bilan davom etmoqda. Global miqyosda onlayn xarid qilish o'sib borayotgan davlatlar orasida O'zbekiston ham o'z o'rnini mustahkamlamoqda. O'zbekistonda aholi orasida internet va mobil texnologiyalarni keng qo'llash ko'rildi. Buning natijasida, nafaqat yirik shaharlarda, balki qishloq joylarida ham onlayn savdo sohasiga bo'lgan talab oshmoqda. Mahsulotlarning onlayn sotilishi, shuningdek, o'z vaqtida yetkazib berish tizimlari orqali mijozlarga qulaylik yaratish, zamonaviy e-tijorat platformalarining yaratish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.¹

Biroq, O'zbekistonda elektron tijoratning rivojlanishi bilan birga bir qator muammolar va cheklovlar ham yuzaga kelmoqda. Bu masalalar orasida, eng avvalo, logistika tizimlarining rivojlanishi, internet va mobil tarmoq xizmatlarining sifatini yaxshilash, shuningdek, onlayn to'lov tizimlarining ishonchliligi va xavfsizligi masalalari o'rin oladi. Shu bilan birga, internet va mobil savdoning o'zni o'sib borayotgan sharoitda, davlat tomonidan joriy etilgan qonun va normativ-huquqiy hujjatlar ham e'tibor talab qilmoqda. Elektron tijoratning rivojlanishini rag'batlantirish uchun zarur bo'lgan barcha mexanizmlar joriy etilishi lozim.

Hozirgi vaqtda O'zbekistonning elektron tijorat bozorida eng ko'p talabga ega bo'lgan mahsulotlar orasida oziq-ovqat, kiyim-kechak, elektronika, kosmetika va boshqa uy-ro'zg'or buyumlari mavjud. Buning natijasida, elektron tijorat kompaniyalari, shu jumladan startaplar, o'z raqobatbardoshligini oshirish, mijozlarga yanada sifatli va qulay xizmatlar ko'rsatish uchun yangi yondashuvlarni ishlab chiqmoqda. Bu jarayonda, mobil

¹ Andreeva, N. S. (2019). Raqamli iqtisodiyot: yondashuvlar va rivojlanish strategiyalari;

ilovalar va sun'iy intellekt kabi zamonaviy texnologiyalar muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Shu bilan birga, O'zbekiston hukumati tomonidan elektron tijoratni rivojlantirish uchun kerakli normativ-huquqiy bazani yaratish, infratuzilmani takomillashtirish, raqobatni tartibga solish va foydalanuvchilarni himoya qilish borasida chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Bularning barchasi, o'z navbatida, onlayn savdo bozorining yanada rivojlanishiga yordam beradi.²

Ushbu maqolada O'zbekistonda elektron tijoratning rivojlanishining asosiy strategiyalari, imkoniyatlar va muammolar tahlil qilinadi. Shuningdek, mamlakatda bu sohani rivojlantirish uchun qanday istiqbollar mavjudligi, qanday yondashuvlar va innovatsiyalarni amalga oshirish lozimligi haqida so'z boradi.

Bozor tahlili va o'sish dinamikasi

O'zbekistonda elektron tijorat sohasining rivojlanishiga ta'sir qiluvchi asosiy omillardan biri — aholi orasida internetga bo'lgan talabning ortib borishi va mobil texnologiyalarni keng qo'llashdir. So'nggi yillarda O'zbekistonda internet foydalanuvchilari sonining sezilarli darajada oshgani, ayniqsa, yosh avlodning internetda faol bo'lishi online savdoning rivojlanishini ta'minlamoqda. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2023-yilga kelib, O'zbekistonda internetga ulanadigan foydalanuvchilar soni 20 milliondan ortdi, va bu raqam yil sayin ortib bormoqda.³ Ushbu omillar, elektron tijorat bozorining tez sur'atlarda rivojlanishiga xizmat qilmoqda.

Global elektron tijorat bozorining o'sish tendensiyalari ham O'zbekistonda ta'sir qilmoqda. 2022-yilda jahonda elektron tijoratning hajmi 5,5 trillion dollarni tashkil etdi va bu raqamning 2025-yilga kelib 7 trillion dollarga yetishi kutilmoqda.⁴ Elektron tijoratning o'sish dinamikasi, ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda yuqori sur'atlarda amalga oshmoqda. Bu trend

² Xolmatov, Sh. (2021). O'zbekistonda elektron tijoratni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari;

³ Sokhina, E. V. (2020). Analysis of the Digital Economy and E-Commerce Development in Central Asia. Asian Journal of Economics and Business, 4(2), 132-140;

⁴ Xolmatov, Sh. (2021). O'zbekistonda elektron tijoratni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari. Tashkent: "O'zbekiston" Publishing House;

O‘zbekistonda ham kuzatilmoqda, chunki mamlakatning raqamli iqtisodiyotga o‘tishi va yosh avlodning texnologiyalarga bo‘lgan yuqori qiziqishi elektron tijoratning imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Bozorni o‘rganishda, O‘zbekistondagi onlayn savdo sohasida eng yuqori talabga ega bo‘lgan mahsulotlar oziq-ovqat, kiyim-kechak, kosmetika, elektronika va uy-ro‘zg‘or buyumlaridir. O‘zbekistonda onlayn savdoning o‘shida asosiy ro‘lni e-tijorat platformalari va ularning turli xil xizmatlari o‘ynamoqda. Masalan, Zoodmall, Jumo, Texnomart kabi yirik platformalar aholiga turli mahsulotlar taklif etib, o‘z savdolarini kengaytirmoqda. Bundan tashqari, kichik va o‘rta biznes subyektlari, shu jumladan startaplar ham o‘z o‘rinlarini egallashga harakat qilmoqda. Bu bozor segmentida raqobatning kuchayishi yangi innovatsiyalar va mijozlarga qulay xizmatlarni taqdim etishga undamoqda.

Xorijiy tajribaga murojaat qiladigan bo‘lsak, Xitoy va Hindiston kabi rivojlanayotgan davlatlarda elektron tijorat sohasining o‘sh sur‘ati O‘zbekistonga o‘xshash bo‘lib, ular iqtisodiy o‘shning muhim komponentlariga aylangan. Xitoyda Alibaba va JD.com kabi yirik e-tijorat kompaniyalari nafaqat ichki, balki xalqaro bozorlarni ham egallagan. Hindistonda esa Flipkart va Amazon India kabi kompaniyalar e-tijorat sohasida katta ulushga ega.⁵ Bu davlatlarning tajribasi O‘zbekistonga ham ta‘sir ko‘rsatmoqda, chunki mamlakatda ham shunga o‘xshash e-tijorat platformalari o‘z o‘rinlarini mustahkamlashga harakat qilmoqda.

Bozor tahlilini o‘rganishda, elektron tijoratning texnologik rivojlanishi ham muhim o‘rin tutadi. O‘zbekistonda internet tezligi va mobil tarmoq xizmatlarining rivojlanishi, shuningdek, yangi to‘lov tizimlarining joriy etilishi elektron tijoratning o‘shiga katta hissa qo‘shmoqda. Masalan, Payme, Click va Apelsin kabi to‘lov tizimlari orqali mijozlar onlayn xarid qilishda qulayliklarga ega. Mobil ilovalar va mobil to‘lovlar orqali savdo amalga

---

⁵ Chaffey, D. (2021). Digital Marketing: Strategy, Implementation, and Practice (8th edition). Pearson Education;

oshirishning qulayligi aholi orasida onlayn savdoga bo'lgan qiziqishni oshirmoqda. Yana bir muhim omil — O'zbekistondagi yoshlar orasida onlayn xarid qilish madaniyatining ommalashishi, bu esa e-tijoratning keyingi bosqichga o'tishini ta'minlamoqda.

Biroq, bozor tahlilining salbiy tomoni sifatida, O'zbekistonda elektron tijorat bozorining rivojlanishi hali to'liq o'zgarishlarni talab qilmoqda. Logistika tizimlari va yetkazib berish xizmatlari hali ham ba'zi hududlarda samarali emas. Bu masala, ayniqsa, chekka qishloq hududlarida onlayn savdoning rivojlanishini cheklaydi. Bundan tashqari, savdolari amalga oshiradigan kompaniyalar uchun to'lov tizimlarining ishonchliligi va xavfsizligi ham ahamiyatli muammolardan biri bo'lib qolmoqda.

Shu bilan birga, hukumatning elektron tijoratni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan siyosatlari ham bozorni rivojlantirishga yordam bermoqda. 2021-yilda O'zbekistonda "Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish" davlat dasturi qabul qilindi va bu dastur orqali elektron tijoratni rivojlantirishga qaratilgan strategiyalar ishlab chiqilmoqda.⁶ Shu bilan birga, davlat tomonidan joriy etilayotgan qonunlar va normativ-huquqiy hujjatlar e-tijoratning xavfsizligini ta'minlashga xizmat qiladi, bu esa foydalanuvchilarga ishonchni oshiradi va bozorda raqobatni kuchaytiradi.

Yuqori potential sohalar va raqobat muhiti

O'zbekistonda elektron tijorat sohasining yuqori potensialga ega bo'lgan segmentlari va bozor tendensiyalari, mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy o'zgarishlariga to'g'ri bog'liq ravishda rivojlanmoqda. Har bir bozor segmentining rivojlanish potentsiali turli omillarga, jumladan texnologik yangiliklar, iste'molchilarni qiziqtirgan mahsulotlar va davlat siyosati orqali ko'rsatilayotgan qo'llab-quvvatlashga bog'liq. Shu bilan birga, raqobat muhiti ham o'sib borayotgan soha uchun muhim omil hisoblanadi, chunki bu omil

⁶ Xolmatov, Sh. (2021). O'zbekistonda elektron tijoratni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari. Tashkent: "O'zbekiston" Publishing House;

bozorning rivojlanishini, xizmat ko'rsatish sifatini va narxlar siyosatini belgilaydi.

O'zbekistonda elektron tijoratning eng yuqori potensialga ega bo'lgan sohalari orasida oziq-ovqat savdosi, kiyim-kechak va aksessuarlar, elektronika va uy-ro'zg'or buyumlari alohida o'rin tutadi. O'zbekistonda aholining turmush darajasi, shuningdek, mobil telefonlar va internetning keng tarqalishi, ayniqsa, yosh avlodning onlayn xarid qilishga bo'lgan qiziqishini oshirib bormoqda.

Onlayn oziq-ovqat savdosi bozorining o'sishi, ayniqsa, pandemiya davrida kuzatildi, chunki mijozlar uyda qolish va onlayn xarid qilishni afzal ko'rdilar. Bu bozorning kengayishi, o'z navbatida, oziq-ovqat yetkazib berish xizmatlarining raqobatini kuchaytirgan. Xitoyda, masalan, Meituan va Ele.me kabi kompaniyalar onlayn oziq-ovqat yetkazib berish xizmatlari orqali bozorni boshqarayotgan bo'lsa⁷, O'zbekistonda ham bu segmentda yangi yirik platformalar paydo bo'lmoqda.

Kiyim-kechak va aksessuarlar bozorida onlayn savdoning o'sishi mamlakatda moda va dizayn sohasidagi yangi imkoniyatlarni ochmoqda. Asosan yoshlar orasida onlayn kiyim-kechak xaridlari ommalashmoqda, bu esa onlayn savdolarini yirik platformalarga, masalan, Lamoda va Zara kabi brendlar orqali kengaytirishga yordam bermoqda. O'zbekistonda esa, xususan, yoshlar va shaharlarda aholining katta qismi uchun onlayn savdo qulay va ommalashgan imkoniyatga aylangan.

Elektronika mahsulotlari, jumladan mobil telefonlar, kompyuterlar, televizorlar va boshqa yuqori texnologik gadjetlar, O'zbekistonda onlayn savdoda yuqori talabga ega bo'lgan mahsulotlar hisoblanadi. Bu segmentda e-tijorat kompaniyalari texnologik yutuqlarni qo'llash orqali raqobatni kuchaytirmoqda. Elektronika mahsulotlarini onlayn sotish, mobil to'lovlar va

---

⁷ Zhang, Y., He, H., & Zhao, Z. (2021). The Impact of Online Food Delivery Platforms in China: Trends and Implications. *Journal of Business Research*, 134, 119-130;

yangi to'lov tizimlarining joriy etilishi savdoning o'sishiga turtki bo'lishi mumkin.⁸

O'zbekistonda uy-ro'zg'or buyumlari, mebel va dekoratsiya bozorining onlayn savdosi kengaymoqda. Bu soha, ayniqsa, shaharlarda va yangi qurilgan ko'p qavatli uylar atrofida rivojlanmoqda. Ko'p odamlar onlayn savdo orqali uy-ro'zg'or buyumlarini sotib olishni afzal ko'rishmoqda, chunki bu vaqtni tejashga yordam beradi va ko'plab variantlarni taqqoslash imkonini yaratadi.

Raqobat muhiti O'zbekistonda elektron tijoratning rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, raqobatning yuqori darajada bo'lishi xizmat sifatini oshiradi va yangi innovatsiyalarni joriy etishga turtki bo'ladi. O'zbekistonda elektron tijorat bozorida yetakchi o'rinlarni egallagan platformalar orasida Zoodmall, Jumo, Texnomart va boshqalar mavjud. Bu kompaniyalar, o'zining keng assortimentidagi mahsulotlar va qulay yetkazib berish xizmatlari bilan mijozlar uchun yuqori darajadagi qulayliklarni yaratmoqda.

Biroq, kichik va o'rta biznes subyektlari ham o'z o'rinlarini egallashga harakat qilmoqda. Bu yangi raqobatni keltirib chiqaradi va yirik e-tijorat platformalarini mijozlarga yanada sifatli xizmatlar ko'rsatishga majbur qiladi. Kichik bizneslar uchun raqobatbardosh bo'lishning asosiy yo'llaridan biri — o'z mahsulotlarini individuallashtirish va sifatli mijozlarga xizmat ko'rsatishni ta'minlashdir. Shu bilan birga, platformalar o'z xizmatlarini kengaytirish va yangi texnologiyalarni tatbiq etish orqali raqobatni kuchaytirishga harakat qilmoqda.

Xulosa

O'zbekistonning elektron tijorat bozori tez sur'atlar bilan rivojlanayotgan sohalardan biri hisoblanadi. Bu sohada yuqori potensialga ega bo'lgan segmentlar orasida oziq-ovqat savdosi, kiyim-kechak, elektronika va uy-ro'zg'or buyumlari bo'yicha bozorlar alohida e'tiborga loyiqdir.

---

⁸ Chaffey, D. (2021). Digital Marketing: Strategy, Implementation, and Practice (8th edition). Pearson Education;

O‘zbekistonning yosh aholisining onlayn xarid qilishga bo‘lgan qiziqishi va internet-infratuzilmaning rivojlanishi elektron tijoratni jadal rivojlantirishga imkon yaratmoqda. Shu bilan birga, raqobat muhiti doimo yangi yirik va kichik bizneslar tomonidan kengayib bormoqda. Davlatning elektron tijoratga bo‘lgan yondashuvi, iqtisodiy islohotlar, yangi texnologiyalarning tatbiqi va onlayn savdoning qoidalari bozordagi raqobatni rivojlantirishi mumkin. Kelajakda O‘zbekiston elektron tijorat sohasida o‘zining strategik o‘rnini mustahkamlash uchun innovatsion texnologiyalarni qo‘llash, yangi xizmatlar va mahsulotlarni ishlab chiqish hamda mijozlarga yuqori sifatli xizmat ko‘rsatish tizimini joriy etish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Andreeva, N. S. (2019). Raqamli iqtisodiyot: yondashuvlar va rivojlanish strategiyalari;
2. Xolmatov, Sh. (2021). O‘zbekistonda elektron tijoratni rivojlantirishning asosiy yo‘nalishlari;
3. Sokhina, E. V. (2020). Analysis of the Digital Economy and E-Commerce Development in Central Asia. *Asian Journal of Economics and Business*, 4(2), 132-140;
4. Xolmatov, Sh. (2021). O‘zbekistonda elektron tijoratni rivojlantirishning asosiy yo‘nalishlari. Tashkent: "O‘zbekiston" Publishing House;
5. Chaffey, D. (2021). *Digital Marketing: Strategy, Implementation, and Practice* (8th edition). Pearson Education;
6. Zhang, Y., He, H., & Zhao, Z. (2021). The Impact of Online Food Delivery Platforms in China: Trends and Implications. *Journal of Business Research*, 134, 119-130;